

Hoe erg verschillen jullie van elkaar?

Grijp de macht!

Vrouwen komen van Venus en mannen komen van Mars. Maar wanneer je binnen een relatie allebei van Venus komt, wil dat niet zeggen dat je in alle opzichten hetzelfde bent. Ook tussen twee vrouwen kunnen de machtsverhoudingen danig verschillen. En daar moet je maar net goed mee om weten te gaan!

| door Tanya van der Spek | illustratie Esther Dijkstra

Vrouwen komen van Venus en mannen komen van Mars. Doordat er zoveel aandacht is voor communicatiemoeilijkheden en machtsverschillen binnen de heteroliefde, zou je bijna denken dat vrouw-vrouw-relaties alleen maar gelijkheid kennen. Maar ook in de lesbische liefde zijn vrouwen niet hetzelfde. Sterker nog, machtsverhoudingen kunnen totaal scheef liggen. Dat hoeft geen probleem te zijn, als je er goed mee omgaat. De relaties van Karin, José en Melanie zijn hierdoor helaas wel op de klippen gelopen. Psychologen tellen een vijftal gebieden waarop binnen een relatie strijd kan ontstaan: verschil in omgaan met geld, verschil in het indelen van je vrije tijd, verschil in de hoeveelheid behoefte aan autonomie, verschil in hoeveelheid behoefte aan affectie, verschil in het verdelen van de huishoudelijke taken en verschil in de hoeveelheid behoefte aan en de omgang met seks. Als op één gebied de machtbalans scheef is of scheef groeit, kan dit zich langzaam uitspreiden over meerdere gebieden.

Karin was een 18-jarige student aan de Sociale Academie toen ze haar eerste relatie kreeg, met een docente van 33. “Ik viel op haar krachtige uitstraling. Ze was actief tijdens de tweede feministische golf en ik was nooit eerder een vrouw tegengekomen die zo duidelijk voor haar lesbisch zijn uitkwam. Wat kon ik wel niet allemaal ervaren met haar en leren van haar! We waren gek op elkaar, trokken er veel samen op uit en genoten van de goede dingen des levens.” José viel op een kleurrijke dame. “Ze was grafisch ontwerper van haar eigen reclamebureau. Een harde werker net als ik, een doorzetter, iemand met lef die wist wat ze wilde. Ik kom uit de ingenieurswereld, technisch en strak. Haar andere, creatieve manier van denken kleurde mijn wereld in.” Melanie ontmoette haar vriendin precies op het goede moment, zegt ze. “Zij was het licht in een donkere periode. Ik was me door een depressie aan het verliezen in feesten, drinken en betekenisloze seks.

Op een dag had zij alle rommel en lege flessen in mijn huis opgeruimd. Ik realiseerde me: zij is stabiel, heeft haar leven op orde en zij biedt mij rust en veiligheid.”

Sharon Stone

Hoe fijn de liefde aanvankelijk ook voelde, langzaam werden de machtsverschillen tussen de geliefden een probleem. Melanie's vriendin had veel meer geld. “Ze had een afbetaald koophuis, een auto, een motor en een boot terwijl ik huur aan haar betaalde en een studieschuld had af te lossen. We kregen ruzie over dure boodschappen die zij in de kar gooidde. Soms betaalde zij, waardoor ik me een sloeber voelde en al mijn tijd stopte in klussen en het onderhoud van haar bezittingen. Toen zij een burnout kreeg, nam ik het hele huishouden op me naast mijn fulltime baan.” Karin's partner was niet alleen op haar werk maar ook thuis ‘de docent’ die zich verantwoordelijk voelde voor ‘haar leerling’. “Ik stelde mij afhankelijk op en nam nooit de leiding. Want wat wist ik als jong broekie nou van verantwoordelijkheden? Thuis was ik al de jongste en mijn vriendin in haar gezin de oudste. Zij leerde mij koken, we woonden in haar huis en reden in haar auto. Zij had ideeën en denkbeelden zoals ik die nog niet kon formuleren. Zij werd aangesproken als we ergens waren en ik voelde me het vijfde wiel aan de wagen. Onze werelden lagen praktisch en qua ontwikkeling erg ver uit elkaar.” José voelde zich aanvankelijk de sterke redder van haar ongelukkige vriendin.

‘Ze vertelde hoe ze in Hollywood had gewerkt en intiem was geweest met Sharon Stone’

Totdat bleek dat haar vriendin juist de macht in handen had door José te manipuleren met haar gespeelde slachtofferrol. “Mijn vriendin bleek uiteindelijk een ziekelijke leugenaar met een borderline stoomis te zijn. Zo vertelde ze me dat haar vader haar seksueel had misbruikt en dat ze acute leukemie had gehad en maagkanker. Ze gedroeg zich soms als een klein kind, een geknakt vogeltje dat niet zonder moeder kon. Ik wilde haar uit die shit trekken.” José's partner loog en loog. “Ze vertelde hoe ze in Hollywood had gewerkt en intiem was geweest met Sharon Stone. Hoe ze cum laude was afgestudeerd aan de Rietveld Academie, in Chicago had gewoond en had meegedaan aan gevaarlijke Greenpeace acties. Ik kreeg

TAP
TAP
TAP...

argwaan en ontdekte via vrienden dat ze loog. Toen ik haar confronteerde, ontplofte ze zowat van woede. Ze was al vrij hard en dominant, maar dat vertienvoudigde zich. Ze noemde me indiscreet en onbetrouwbaar, hoe durfde ik te wroeten in haar verleden? Ze kon dagen achtereen zwijgen, ik kromp in elkaar van haar ijskoude blikken.” Door de spanningen raakte José oververmoeid, uitgeput en kreeg ze paniekaanvallen. Ze begon een antidepressivum te gebruiken.

Zelfmoordpoging

De relatie van José zou na zeven jaar stuklopen, die van Karin na acht jaar en de liefde van Melanie was na vier jaar voorbij. Melanie vroeg na de burnout van haar vriendin of die weer huishoudelijke taken terug wilde nemen. Daarop

zei zij: ‘Nee, het gaat toch goed zo?’. “Als ik haar vroeg om zich in mij in te verplaatsen, weigerde ze en noemde ze dat ‘zelfverloochening’. Op een dag heb ik mijn tas met kleren gepakt – geen meubelstuk was van mij – en ik ben bij mijn ouders ingetrokken. Het was een groot drama maar ze wilde mijn uitleg niet begrijpen.” Karin en haar docente zijn eerst nog twee jaar apart gaan wonen. “Om zo ook mijn ontwikkeling beter vorm te geven, los van haar. Toen kreeg zij een andere partner. Ik was ten einde raad. Maar ik vond ook een nieuwe vriendin: zij 21, ik 26. Nu was ik de oudere, maar de verschillen tussen ons waren veel minder groot dan die tussen mij en mijn eerste liefde.” Net toen José weg wilde, kwam het drama tot een hoogtepunt. “Ze bleek een kwaadaardige tumor in haar blaas te hebben – en deze keer écht. Ze was

‘Nog steeds denken veel lesbiennes dat een lesbische relatie gelijkwaardiger, liefdevoller is dan een heterorelatie’

bang, werd mild, had me hard nodig en ik bleef. Toen ze was hersteld, bleek haar zaak met enorme financiële problemen te kampen. Vervolgens at mijn vriendin al mijn medicijnen op en spoelde die weg met drie flessen wijn. Na 24 uur op de intensive care mocht ze naar huis. Tegen de psychiater zei ze dat het slechts een opwelling was, ze had geen hulp nodig. Degene die geholpen moest worden, was ik volgens haar. Ook was het mijn schuld geweest dat ze het had gedaan en later was ze weer kwaad dat ik 112 had gebeld. Na een week stond ze weer opgewekt in de tuin. Het was prachtig voorjaarsweer, maar ik voelde me depressief en uitgeput. Mijn oudste broer kwam voor ondersteuning terug uit het buitenland. Ze keek hem spottend aan en repte geen woord over de zelfmoordpoging. Toen ik haar vroeg hoe ze dacht dat het nu verder moest, zei ze: ‘Ik ga weer aan het werk en jij moet zelf maar weten wat je doet’. Toen knapte er iets in mij. We kregen een megaruzie en een week later gingen we uit elkaar. In eerste instantie tijdelijk, maar dat werd voorgoed.”

Illusie van gelijkheid

José noemt wat zij heeft meegemaakt ‘psychisch geweld’. Over macht en geweld in lesbische relaties werd een tijd geleden in Nijmegen een thema avond gehouden. Journalist Mariette Hermans, afgestudeerd in Vrouwenstudies en sinds 1998 schrijfster van informatieve gayboeken zoals *Liefde & Haat*, *Lesbische seks, een handboek* en het onlangs verschenen *Roze Ouders* heeft daar toen een toespraak gehouden. Zij zegt: “Veel vrouwen denken dat als ze met een vrouw zijn dat ze dan een gelijkwaardige relatie hebben. Gelijkwaardiger dan een relatie met een man ooit zal zijn. Vroeger leidde dat ertoe dat veel heterovrouwen vanuit een feministische overtuiging relaties met vrouwen begonnen. Met een vrouw was alles anders: een vrouw begreep je, misbruikte je niet, hield van je zoals je zelf liefhad. Dat is logisch: volgende de feministische

ideologie was de man de onderdrukker. Mannen gebruiken meer geweld, hebben meer macht dan vrouwen. Vrouwen weigerden hun ondergeschikte rol in te nemen. Er is intussen veel veranderd. Nog steeds hebben partners in heterorelaties te kampen met de maatschappelijke machtsverschillen. En nog steeds denken veel lesbiennes dat een lesbische relatie gelijkwaardiger, liefdevoller is dan een heterorelatie. Maar ook tussen vrouwen spelen machtsverschillen en zelfs geweld een rol. Het is niet zo dat – omdat je hetzelfde lichaam hebt – je ook dezelfde maatschappelijke positie hebt. Er zijn meer maatschappelijke en persoonlijke verschillen tussen mensen dan alleen het sekseverschil. Neem leeftijdsverschillen. Een oudere partner met meer levenservaring kan haar jongere vriendin imponeren met een houding van: ‘ik weet wat goed voor jou is’. Ook zijn er verschillen in inkomen. Stel, jij studeert en je vriendin werkt. Ze is een duurder leven gewend, ze neemt je mee en betaalt steeds voor je. Daardoor kan er ook scheefgroei ontstaan in de relatie. Ook verschillen in opleiding of werkplek kunnen leiden tot machtsverschillen. Of verschillen in levensfase: je vriendin is gesetteld in een ingericht huis en jij woont op een kamertje. Of maatschappelijke verschillen. Discriminatie bijvoorbeeld, wanneer een van de partners een migrantengeschiedenis heeft en de ander niet begrijpt wat alledaags racisme kan betekenen. Of wanneer de een er mannelijker uitziet dan de ander en daarop in de buitenwereld negatief wordt aangesproken. Andersom kan het er ook toe leiden dat de partner die te maken heeft met discriminatie juist macht krijgt toebedeeld, vanwege haar ervaringen. Frustraties door discriminatie in de maatschappij kunnen leiden tot afreageren op de partner.”

Persoonlijke verschillen

Hermans gaat verder: “Persoonlijke verschillen spelen hoe dan ook een rol in je relatie. De een wil graag alles uitpraten, terwijl de ander liever knallende ruzie maakt, waarna het voor haar over is. Wie krijgt haar zin? Seksuele verschillen kunnen een rol spelen, wanneer de een bijvoorbeeld minder zin heeft dan de ander, en daardoor bepaalt wanneer er gevreeën wordt. De een neemt altijd het initiatief, terwijl de ander ook wel eens actief wil zijn in bed.

Machtsverschillen hebben ook simpelweg met karakter te maken: een van de partners vindt het moeilijk om haar grenzen aan te geven, ze weet niet goed wat ze wil, terwijl de ander een dominanter karakter heeft en besluitvaardiger is. De vrouw die wel weet wat ze wil, kan dan bepalend worden in jullie relatie. Zij neemt het woord, beslist over de vakantiebestemming en schaft een hond aan zonder overleg.” Hermans benadrukt met klem: niet alle verschillen leiden tot ongelijkheid. “Verschillen in persoonlijkheden, maatschappelijke positie etcetera, zijn in principe goed. Je valt op een vrouw omdat ze je verbaast, verrast. Je valt niet op iemand die precies hetzelfde is als jij, en dat is maar goed ook. Gechargeerd gezegd zijn lesbische vrouwen geneigd om verschillen weg te moffelen en op elkaar te gaan lijken, alles samen te doen en alleen nog maar over ‘wij’ te praten. Uit hevige verliefdheid of uit angst voor verlating of ruzie willen wij verschillen het liefst uitbannen. Omgaan met verschil is dan ook de kunst in relaties. Hoe balanceer je de verschillen, hoe kun je samen zijn zonder al te veel van je eigen wensen op te geven?

Verschillen zijn er altijd: je bent nou eenmaal twee verschillende personen. Uit die verschillen komt een rollenpatroon

‘Uit hevige verliefdheid of uit angst voor verlating of ruzie willen wij verschillen het liefst uitbannen’

voort. De een is beter in dit, de ander doet liever dat. Als je langer bij elkaar bent, ga je de taken verdelen, omdat dat makkelijker is. Verschil is dus niet erg, maar machtsmisbruik op basis van verschillen is schadelijk. Machtsmisbruik is het manipuleren van een ander op grond van verschillen. Dat kan in het ergste geval leiden tot geweld.” Het kan natuurlijk zo zijn, net als in José’s relatie, dat een vrouw de macht heeft doordat ze op subtiele wijze het slachtoffer of een onderdanige rol speelt. Zij kan de macht hebben via een beledigde blik of dramatisch huilen. Degene die het hardst schreeuwt in een ruzie, kan juist schreeuwen uit machteloosheid. Hermans: “Wanneer je delen van jezelf wegstopt, omdat je bang bent

dat de ander boos wordt, wanneer er taboes zijn in de relatie, wanneer je concessies doet zoals je vriendinnen of je familie niet meer zien, omdat je partner dat niet wil, wanneer een van jullie altijd haar zin krijgt, wanneer je je heel afhankelijk voelt van je partner, terwijl je niet het idee hebt dat zij afhankelijk is van jou, wanneer jouw geluk bepaald wordt door wat zij denkt of zegt, dan is het machtsevenwicht scheef.”

Grijp de macht

Mariette Hermans heeft een recept om liefdevol de macht te grijpen. “Zorg voor een eigen leven, met een eigen vriendenkring, een eigen klerenkast en een eigen plek in huis. De mate waarin je ‘anders’ bent dan je vrouw maakt je onafhankelijk van haar. De clou van dit verhaal is misschien wel dat je verschillen nodig hebt om machtsverschillen in balans te houden. Zorg voor je eigen seksuele bevrediging. Masturbatie doet wonderen wanneer je te weinig seks met je partner hebt. Als je niet monogaam bent, maak dan goede afspraken over seks buiten de deur. Neem initiatief: organiseer een etentje, een uitje. Verleid je vrouw, gedraag je onverwacht en proactief. Maak taboes en verschillen bespreekbaar. Verdient je vriendin meer dan jij, maar wil je niet afhankelijk van haar zijn, open een vakantierekening waar zij wat meer op stort dan jij, zodat jullie niet hoeven te kamperen. Vind je dat je vriendin te weinig initiatief neemt in bed, zeg het haar. Praat met anderen. Een vriendin, een familielid. Schaam je er niet voor als je relatieproblemen hebt. Een hulpverlener kan ook prettig zijn om mee te praten, als neutrale buitenstaander.”

Hoe kijken José, Karin en Melanie nu terug? Karin: “Zij heeft mijn intellect en mijn zelfliefde een enorme stimulans gegeven. Ik heb haar leren genieten en onbezorgd te zijn.” Melanie: “Na deze relatie wist ik wat ik wilde: een gelijkwaardige relatie met een partner door wie ik echt gezien en gehoord word, die haar eigen aandeel pakt en fouten durft toe te geven.” José: “Als ik aan haar denk, voel ik niets meer, zelfs geen boosheid. Ik heb mijn krachten leren kennen, ik vertrouw meer op mijn intuïtie. Ik zal mezelf nooit meer loslaten ten behoeve van de ander. Ik realiseer me: je kunt altijd kiezen en de regie over je eigen leven in handen nemen!”